

Nr 93.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 maj 1911 kl. 11 f. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
öfverlåtande å staden Falkenberg af Falkenbergs tullbro.*

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen den 10 mars 1911 aflåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 147, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva att den inom staden Falkenberg belägna, kronan tillhöriga Falkenbergs tullbro med utmål jämte därå varande, kronan tillhöriga hus, må under vissa i statsrådsprotokollet angifna villkor och förbehåll, utan ersättning med full äganderätt öfverlätas å staden Falkenberg med tillträdesrätt för staden den 1 januari 1912.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll i detta ärende anfört följande:

»Sedan äldre tider finnes vid staden Falkenberg i Hallands län broförbindelse öfver Ätraån.

Genom nådiga resolutionen på allmogens besvär den 16 mars 1739 medgaf Kungl. Maj:t, 'att Falkenbergs bro i Halland, vilkens underhållande faller allmogen der ganska kostsam, må bliva en tullbro, varom Landshöfdingen ju förr ju heldre har att komma överens med häraderne till det drägligaste, som ske kan; kommandes bemälte bro sedan på en viss tid, emot vederhäftig coution, att arrenderas till den mestbudande, på det häraderne för dess vidare vidmakthållande måge alldeles vara frie'.

De härader, hvarom i nämnda nådiga resolution är fråga, äro Årstads och Faurås härader, mellan hvilka Ätraån utgör gräns.

Bihang till Riksd. prot. 1911. 8 Saml. 39 Häft. (Nr 93.)

Kungl. Maj:t förordnade sedermera genom nådiga bref den 8 november 1751 och den 11 juni 1754, att bron skulle för kronans räkning af sten uppbyggas, hvilken byggnad år 1761 fullbordades.

Genom nådigt bref till kammarkollegium och statskontoret den 11 oktober 1825 fastställde Kungl. Maj:t taxa för öfverfart af bron, därvid stadgades att Årstads och Faurås häraders, såväl stads- som landtbor, i följd af kungl. resolutionen på allmogens besvär af den 22 mars 1770 § 34, skulle njuta lindring till hälften i broafgiften, äfvensom att de, hvilka komme till staden med varor att föryttra, vid återfärden skulle betala blott half afgift samt att ämbets- och tjänstemän, som reste i allmänna ärenden, kronotransporter, tågande trupper, post- och fångskjuts samt de, som efter förrättad skjutsning återfärdades, vore undantagna från all afgift. Berörda taxa är i hufvudsak allt fortfarande gällande.

År 1885 gjorde Falkenbergs stad framställning hos Kungl. Maj:t om vidtagande af åtgärder för undanröjande af de hinder för den fria samfärdseln på allmänna landsvägen genom Halland, som förefunnes genom afgiften för öfverfarten af ifrågavarande bro. Domänstyrelsen anförde då i häröfver afgifvet underdånigt utlåtande, att, enär bron vore på kronans bekostnad uppbyggd, något annat sätt att få olägenheterna af broafgifterna afhjälpta icke funnes, än att staden och andra, som af nämnda afgifter hade men, inlöste bron och iklädde sig skyldigheten att för all framtid underhålla densamma. Enligt nådigt bref den 24 april 1885 fann emellertid Kungl. Maj:t, enär de väghållningsskyldige icke erbjudit sig att öfvertaga underhållet af bron i fråga, framställningen icke förtjäna afseende.

Sedan gammalt har den så kallade brotullen, hvarmed förstås rättigheten att uppbära broafgifter i enlighet med taxan, varit utarrenderad mot skyldighet för arrendatorn att erlägga viss årlig afgäld till kronan äfvensom att ansvara för brons underhåll. För den arrendeperiod, som utgick den 1 januari 1910 utgjorde det årliga arrendet 260 kronor. Genom nådiga bref den 1 oktober 1909 och den 18 juni 1910 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt domänstyrelsen att, hvardera gången på ytterligare ett år, till respektive den 1 januari 1911 och den 1 januari 1912, utarrendera omförmälda brotull på de för kronan förmånligaste villkor, som kunna betingas.

Den 20 augusti 1907 förrättades arrendeuppskattning å berörda tullbro med tillhörande utmål för brofästen och brostuga, hvilken fastighet i länets jordebok upptagits under benämningen Falkenbergs

tullbro n:r 1. Förrättningen verkställdes af domänintendenten i länet med biträde af dels vederbörande arrendeuppskattningsmän dels ock, såsom särskildt tillkallad sakkunnig, löjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren F. Wetterling, hvarjämte vid förrättningen närvarit ombud för Falkenbergs stad.

Vid förrättningen framhölls af förrättningsmännen, att det syntes för Falkenbergs stads bekvämlighet och utveckling vara af stor betydelse, om tullbron, som öfver Åtraån utgjorde den enda förbindelsen mellan den nuvarande staden och vissa för stadens fortsatta utveckling inköpta områden i Årstads härad, upphörde att vara tullbro och med full äganderätt öfverlättes till stadens begagnande. Såsom särskildt skäl till öfverlåtandet anförde uppskattningsmännen, att lägenheten Falkenbergs tullbro n:r 1 antagligen skulle komma att inom den närmaste framtiden, jämte nyssnämnda inköpta områden, införlifvas med Falkenbergs stad, hvarefter bron med utmål skulle helt och hållet ligga inom stadens område.

Öfverlåtelsen af bron borde enligt uppskattningsmännens åsikt ske redan vid då löpande arrendeperiods slut den 1 januari 1910, därvid staden borde erbjudas att af kronan inlösa bron till vid förrättningen åsatt saluvärde, 7,000 kronor, med skyldighet för staden att för all framtid för eget och allmänt begagnande vidmakthålla bron. Staden skulle lämnas öppen rätt att af angränsande Årstads och Faurås härader, hvilka förr i tiden, innan bron blef förvandlad till tullbro, varit skyldiga att underhålla bron, undfå den ersättning, som af förhållandena kunde påkallas för häradsbornas afgiftsfria begagnande af bron, men i öfrigt skulle staden icke äga rätt af andra gående eller vägfarande upptaga någon slags ersättning eller afgift för rätten att trafikera bron.

Enligt nådigt bref den 22 november 1907 blefvo de förut omtalade, af staden för dess utveckling inköpta områdena jämte några mellan dem och staden befintliga lägenheter, däribland ifrågavarande Falkenbergs tullbro n:r 1 med tillhörande jordområde, från och med år 1908 införlifvade med Falkenbergs stad i kommunalt, administrativt, ecklesiastikt och judiciellt afseende. Därvid har, bland annat, föreskrifvits, att väghållningsbesväret skall förblifva oförändradt, intill dess ändring därutinnan kan äga rum i sammanhang med ny vägdelning. I samband med införlifningen uteslötos berörda fastigheter ur länets jordebok.

I anledning af hvad vid ofvan omförmälda uppskattningsförrättning den 20 augusti 1907 förekommit, infortrade Eiders Kungl. Maj:ts

befallningshafvande sedermera yttranden från stadsfullmäktige och magistraten i Falkenberg.

Stadsfullmäktige anförde därvid i yttrande den 24 september 1908, att staden, som efter undersökning af bron funnit densamma vara af dålig beskaffenhet, icke vore villig inlösa bron på de af uppskattningsmännen uppställda villkor, men att staden ville vidtaga åtgärd i syfte att genom en omfattande och grundlig undersökning få utrönt beskaffenheten af bron och kostnaden för dess iståndsättande på ett hållbart och betryggande sätt samt därefter genom särskild ansökan ånyo väcka fråga om stadens öfvertagande af bron och dess framtida underhåll.

Vid stadsfullmäktiges berörda yttrande finnes fogadt ett den 19 augusti 1908 dagtecknad utlåtande öfver en genom drätselkammarens försorg verkställd undersökning af bron. Denna undersökning hade enligt nämnda utlåtande gifvit vid handen, att bron i sitt nuvarande bristfälliga skick icke kunde tåla någon större belastning, och att det kunde ifrågasättas, om bron ens finge eller kunde tagas i bruk för militärt ändamål, i hvilket afseende bron vore af stor betydelse. Undersökningsnämnden uttalade såsom sin åsikt, att en ombyggnad af bron borde verkställas inom den allra närmaste framtiden, därest bron skulle kunna fylla de bestämmelser, som gälla för allmänna landsvägsbroar, samt vara för ej sällan förekommande tyngre trafik användbar. En sådan ombyggnad ansågs draga en kostnad ej understigande 16,000 kronor.

Under återopande af instrumentet öfver berörda besiktning hemställde jämväl magistraten i till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande afgifvet yttrande af den 16 oktober 1908, att, då bron syntes befinna sig i mindre tillfredsställande skick samt staden icke vore villig att på förut angifna villkor inlösa bron, åtgärder måtte vidtagas för att få bristerna å densamma afhjälpta.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har uti med anledning af förberörda arrendeuppskattningsförrättning till domänstyrelsen afgifvet yttrande af den 27 oktober 1908 anført, att, ehuru staden Falkenberg icke ansett sig kunna för närvarande ingå på de villkor, som uppskattningsmännen föreslagit, och frågan om brons försäljning — då en försäljning på offentlig auktion icke syntes kunna ifrågakomma utan bibehållande af broafgifterna, något som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ur synpunkten af det allmännas intresse ansåge sig böra på det bestämdaste afstyrka — sålunda finge anses tillsvidade uppskjuten, ville dock Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med hänsyn icke allenast till önskvärdheten af, att de otidsenliga broaf-

gifterna bortskaffades, än äfven till de stora kostnader, som inom en snar framtid för brons ombyggande torde krävas, hemställa, att, därest en förnyad utarrendering komme att äga rum, denna måtte bestämmas till så kort tid som möjligt och att på samma gång åtgärder måtte vidtagas för att staden Falkenberg måtte komma i tillfälle att öfvertaga brons framtida underhåll.

I sistnämnda afseende uttalade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande den åsikten, att, då arrendeafgiften för ifrågakvarande bro alltsedan den 1 januari 1892 utgjort och vid omförmälda arrendeuppskattning ej heller föreslagits till högre belopp än 250 kronor, motsvarande efter fem procent ett kapitalvärde af 5,000 kronor, vägande skäl syntes tala för att bron öfverlättes till staden allenast mot skyldighet att sätta bron i ett för den allmänna säkerheten betryggande skick, att bevara och underhålla densamma för all framtid under iakttagande, såvidt möjligt, att brons nuvarande vackra utseende och egendomliga karaktär icke förändrades, samt att medgifva nuvarande innehafvare af broarrendet rättighet att utan tomtafgift till staden bruka och bibehålla en dem tillhörig tullhusbyggnad invid brons sydöstra landfäste.

Sedan staden erhållit tillfälle yttra sig med anledning af hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande sålunda föreslagit, har magistraten med skrifvelse den 9 mars 1909 till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande öfverlämnat utdrag af stadsfullmäktiges protokoll för den 6 mars 1909, enligt hvilket stadsfullmäktige förklarar, att staden vore villig öfvertaga bron på de ofvannämnda af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna villkor, därest kronan för brons iståndsättande bidrage med hälften af det belopp, som staden visade sig hafva utgifvit för detta ändamål, hvilket bidrag af kronan dock ej skulle i något fall öfverstiga 10,000 kronor.

I nyssnämnda skrifvelse den 9 mars 1909 har magistraten anført, att, enligt ett af aktiebolaget skånska cementgjuterier uppgjort kostnadsförslag, kostnaden för brons iståndsättande komme att uppgå till ett belopp af 19,635 kronor, hvarvid dock ej medräknats kostnaderna vare sig för brons stensättning med tuktad sten, uppgående till omkring 4,000 kronor, eller för ommurning af de i bristfälligt skick varande broräckena, uppgående till omkring 1,000 kronor. Den verkliga kostnaden för brons iståndsättande komme sålunda att stiga till ett belopp af omkring 25,000 kronor. Vid pröfning af stadens erbjudande borde afseende fästas dels därvid, att staten genom brons öfverlåtande å staden skulle befrias ej mindre från större delen af förenämnda kostnad för brons iståndsättande än äfven från det framtida underhållet af bron,

hvilken för allmänna samfärdseln inom länet vore oundgänglig, dels ock vid det förhållande att af ålder broafgifter icke upptagits af innevånarna i staden, hvadan icke dessa, men väl angränsande härads innebyggare vunne väsentlig fördel af afgifternas borttagande.

Domänstyrelsen har i underdånig skrifvelse den 19 mars 1909 med handlingarnas öfverlämnande underställt Eders Kungl. Maj:ts pröfning frågan om brons disposition efter löpande arrendeperiods utgång samt därvid framhållit, att, för den händelse bron bibehölles i kronans ägo och utarrenderades, kronan icke torde kunna undandraga sig en dyrbar reparation af bron, för hvilken reparation kostnaderna komme att uppgå till mera än 20,000 kronor. Då högre arrende, än hvad uppskattningsmännen föreslagit, eller 250 kronor om året, icke vore att förvänta, syntes det styrelsen vara fördelaktigare för kronan att ingå på stadens erbjudande.

Till följd af nådig remiss har kammarkollegium den 29 april 1909 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet, därvid kollegium förklarar sig icke hafva något att erinra mot hvad domänstyrelsen i ämnet anfört.

Uti infordradt yttrande af den 15 oktober 1910 har chefen för generalstaben förklarar, att från militär synpunkt intet funnes att erinra mot domänstyrelsens framställning i ärendet.

På förekommen anledning har emellertid sedermera frågan om tullbrons öfvertagande af staden tagits under förnyad ompröfning af stadsfullmäktige i Falkenberg, hvilka genom beslut den 30 december 1910, som vunnit laga kraft, förklarar sig villiga att för stadens räkning med full äganderätt öfvertaga ifrågavarande bro »utan annan skyldighet än brons försättande i ett mot trafiksäkerhetens fordringar svarande skick, men med bibehållande, om möjligt, af rätt till uppbärande af nu gällande brotull och öfvertagande af kronans rättigheter i fråga om brofäste, tomt och byggnader invid tullbron». Stadsfullmäktige hafva sålunda numera afstått från sin förut framställda fordran på kontant bidrag af statsmedel till brons iståndsättande.

Departements-
chefen.

I likhet med i ärendet hörda myndigheter finner jag skäl icke förefinnas för kronan att i sin ägo bibehålla ifrågavarande bro, utan synes mig densamma böra med äganderätt öfverlätas på staden Falkenberg med tillträdesrätt den dag bron varder arrendeledig eller således den 1 januari 1912. Angående villkoren för denna öfverlåtelse vill jag allenast anföra följande.

Hvad först beträffar det af stadsfullmäktige uttryckta önskemål,

att staden i samband med brons öfvertagande jämväl erhöle rätt till upptagande af brotull, synes mig detsamma icke vara af beskaffenhet att böra bifallas. Omförmälda broafgift utgör enligt min mening ett hinder för samfärdseln, hvilket bör, då tillfälle därtill erbjuder sig, aflägsnas. Ett sådant tillfälle synes föreligga, därest äganderätten till bron utan ersättning öfvergår från kronan till staden Falkenberg, för hvilken omförmälda bro är af synnerligen stor betydelse. Då, enligt hvad jag haft tillfälle inhämta, bibehållande af broafgifterna icke heller utgör något oafvisligt villkor från stadens sida, torde vid den ifrågasatta öfverlåtelsen alltså, enligt min mening, böra stadgas, att någon ersättning för trafikerandet af bron icke vidare må komma i fråga. I öfrigt synes i sammanhang med öfverlåtelsen böra föreskrivas skyldighet för staden att, såvidt möjligt med bibehållande af brons nuvarande utseende, behörigen iståndsätta densamma enligt af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkänd plan samt att ansvara för brons framtida underhåll. Därest öfverlåtelsen i fråga kommer till stånd, torde Eders Kungl. Maj:t framdeles vilja bestämma viss tid, inom hvilken reparationen af bron skall vara fullgjord samt färdig till afsyning af vederbörande myndighet.

Att den ifrågasatta öfverlåtelsen af meranämnda bro jämväl bör omfatta till bron hörande utmål eller hela den förutvarande lägenheten Falkenbergs tullbro n:r 1 med därå varande, kronan tillhöriga hus torde få anses själfklart. Vid öfverlåtandet läres förbehåll däremot böra göras om rätt för nuvarande innehafvare af broarrendet att utan afgäld till staden fortfarande, så länge någon af dem lefver, kvarbo i en dem tillhörig byggnad invid brons sydöstra landfäste.»

Med afseende å hvad departementschefen i ärendet anført hemställer utskottet,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förvarande proposition.

Stockholm den 5 maj 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.